

Nr 97.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1927 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggningsplats för nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m.m.
(2:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 223, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att det s. k. Norrbackaområdet, bestående av del av den Karlbergs kungsgård tillhöriga s. k. Solnaskogen ävensom kronolägenheterna Stenbrottet nr 1, Falkenärsbostället och Fogdevreten nr 1 i Solna socken och i areal innehållande omkring 559,000 kvm., må med den huvudsakliga sträckning, som utmärkts å i ärendet företedd karta, upplåtas till förläggningsplats för uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet under förutsättning, att i fråga om samarbete mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län vid uppförandet och drivandet av sjukhuset träffas överenskommelser, som kunna anses förenliga med statens intressen;

dels ock att till bestridande av kostnaderna för ombyggnadsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med förslag, som avgivits av direktionen över lasarettet i skrivelse till sjukhuskommissionen den 6 december 1926, må upptagas ett lån å högst 3,200,000 kronor, att amorteras under högst 30 år, mot säkerhet av inteckning i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholms stad, ävensom att fastigheten må för ändamålet intecknas, utöver redan beviljade inteckningar å tillhoppa 250,000 kronor, för ett sammanlagt belopp av högst 2,950,000 kronor, jämte ränta.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

1926 års riksdagsbeslut.

Genom proposition den 19 mars 1926, nr 216, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till ändringsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med ett utav de s. k. 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga den 24 september 1925 avgivet förslag för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 307,600 kronor, under förutsättning att ett lika stort belopp för samma ändamål beviljades av Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

I skrivelse den 5 juni 1926, nr 345, anmälde riksdagen sitt beslut med anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition och anförde därvid bland annat:

»Det förslag, som från sjukhusbyggnadssakkunnigas sida föreligger angående nya lokaler för serafimerlasarettet, är av en synnerligen omfattande räckvidd och innebär högst betydande anspråk på statens ekonomiska medverkan. Såsom framgår av statsrådsprotokollet, har departementschefen tänkt sig, att den stora frågan om ett nytt kliniskt sjukhus och nya lokaler för en medicinsk högskola skall hänskjutas till förnyad utredning. Riksdagen finner en dylik skyndsam utredning synnerligen önskelig, och bör givetvis därvid i främsta rummet beaktas synpunkten att söka nedbringa kostnaderna till skäliga proportioner. I samband härmed torde, likaledes i besparingssyfte, böra tagas i övervägande, huruvida icke i förhållande till det föreliggande förslaget utrymmena i de olika klinikerna kunna i vissa fall begränsas och ytterligare inskränkningar göras särskilt i avseende å laboratorier och andra för de medicinskt-vetenskapliga undersökningarna avsedda anordningar. Vid den av riksdagen sålunda såsom önskelig betecknade nya utredningen torde jämväl frågan om garnisonssjukhusets sammanförande med serafimerlasarettet böra bliva föremål för ytterligare övervägande, särskilt vad den finansiella sidan av saken angår.

Departementschefen angiver såsom en förutsättning för den medicinska undervisningen i Stockholm ett samarbete med Stockholms stad. Riksdagen anser lika med departementschefen fullt riktigt, att vid genomförande av den ifrågasatta organisationen ett samarbete kommer till stånd med Stockholms stad, en anordning, som enligt riksdagens mening principiellt sett måste lända till båtнад för båda parterna. I detta hänseende har departementschefen angivit vissa allmänna grunder. Dessa av departementschefen från hans ståndpunkt angivna grunder innehålla emellertid moment, där enligt riksdagens mening betydligt förmånligare villkor för statsverket måste anses vara oefftergivliga. Även härutinnan synes en förnyad utredning erforderlig i syfte att nå fram till en överenskommelse, där statens intressen bliva väsentligt bättre tillgodosedda. Vid en sådan utredning torde böra tagas i betraktande, huruvida icke de villkor, som gällt och gälla i fråga om nybyggnader för och underhåll av Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, i tillämpliga delar kunna tjäna till ledning.

Riksdagen har vid sådant förhållande intet att erinra mot det av Kungl. Maj:t åskade anslaget till vissa ändringsarbeten å lasarettet.

Departementschefen har från förutsättningen av nybyggnader för en ny medicinsk högskola angivit en del tomter i Stockholms närhet, vilka varit föremål för övervägande såsom förläggningsplatser för den nya högskolan. Riksdagen anser, att denna fråga bör underkastas en förnyad noggrann undersökning, och vill nu icke i annan mån uttala sig härutinnan, än att

riksdagen vill framhålla, att den i statsrådsprotokollet omnämnda tomten å Ladugårdsgärdet icke bör, med hänsyn till det höga försäljningsvärde marken här betingar, under några förhållanden vidare komma i betraktande. Däremot vill det synas riksdagen, som om — förutom de av departementschefen omförmälda tomterna — jämväl det område, där för närvarande Fältrittklubbens bana är belägen, bör vid den förnyade undersökningen komma under omprövning. Vidare vill riksdagen framhålla, hurusom i utredningen beträffande varje ifrågasatt plats bör angivas det beräknade tomtvärdet, då ju endast härigenom klar översikt kan vinnas över de verkliga kostnaderna för sjukhusbygget.»

Riksdagen slutade med att anmäla, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till ändringsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med sjukhusbyggnadsakkunnigas den 24 september 1925 avgivna förslag för budgetåret 1926—1927 anvisat ett extra reservationsanslag av 307,600 kronor, under förutsättning att ett lika stort belopp för samma ändamål beviljades av Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

Ifrågavarande av 1926 års riksdag beviljade anslag har ännu icke tagits i anspråk för sitt ändamål.

Genom beslut den 24 augusti 1926 föreskrev Kungl. Maj:t, att frågan om ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och om nya lokaler för karolinska institutet skulle hänskjutas till en kommission, som skulle hava att — med beaktande av de utav riksdagen i dess ovanberörda skrivelse den 5 juni 1926, nr 345, angivna synpunkterna — verkställa förnyad utredning i ifrågavarande ämnen, samt förordnade ordförande och ledamöter i kommissionen. Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att det skulle åligga kommissionen att snarast möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till förlägningsplats för det nya sjukhuset och karolinska institutet, samt att kommissionen skulle äga befogenhet att, därest detta för fullgörandet av kommissionens uppdrag visade sig erforderligt, träda i förhandlingar med av Stockholms stad för ändamålet eventuellt utsedda representanter. Härefter erhöll kommissionen den 15 oktober 1926 bemyndigande att, därest så betunnes erforderligt, träda i förhandlingar jämväl med av Stockholms län utsedda representanter.

Sedan överläggningar med delegerade för såväl Stockholms stad som Stockholms län ägt rum angående ifrågasatt samarbete vid uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm samt yttranden i ärendet inhämtats av lärarkollegiet vid karolinska institutet, byggnadsstyrelsen och direktionen över serafimerlasarettet, har kommissionen, som antagit namnet 1926 års sjukhuskommission, med skrivelse den 26 januari 1927 till Kungl. Maj:t överlämnat av kommissionen avgivet utlåtande, innefattande *dels* förslag till förlägningsplats för ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler

*Tillsättandet
av 1926 års
sjukhuskommission.*

för karolinska institutet, dels förslag till huvudgrunder för samarbete med Stockholms stad och Stockholms län rörande uppförandet och drivandet av det nya kliniska sjukhuset, dels ock förslag om verkställande av vissa ombyggnadsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet.

Sjukhuskommissionens utlåtande är såsom bilaga fogat vid nu förevarande proposition.

I propositionen ha till avgörande upptagits frågorna om förläggningsplats för det nya sjukhuset samt om verkställande av ombyggnadsarbeten å serafimerlasarettet. På kommissionens förslag till huvudgrunder för samarbete med Stockholms stad och Stockholms län har departementschefen av angivna skäl förklarat sig icke nu närmare ingå.

Plats för nytt kliniskt sjukhus.

Karolinska institutets lärarkollegium.

För att erhålla kännedom om lärarkollegiets vid karolinska institutet uppfattning rörande den lämpligaste förläggningsplatsen för ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet har kommissionen inhämtat kollegiets yttrande angående fjorton tomtområden.

Uti sitt den 14 oktober 1926 till kommissionen avgivna utlåtande har kollegiet uttalat, att kollegiet funnit det s. k. *Norrbackaområdet* äga avgjorda företräden framför övriga områden. Kommissionen borde därför i första hand låta vidare utreda detta områdes lämplighet för ändamålet.

Sjukhuskommissionens utlåtande den 26 januari 1927.

Sjukhuskommissionen har funnit två av de ifrågasatta tomterna, nämligen *Norrbackatomten* samt *Fältrittklubbens bana* jämte delar av angränsande områden, *Kattrumpsbacken* och *Östermalms idrottsplats*, så belägna, att de med fördel lämpa sig såsom förläggningsplatser för ett större kliniskt sjukhus. De övriga tomterna hava på anförda grunder ansetts böra lämnas ur räkningen eller icke kunnat förordas. Kommissionen framhåller emellertid, att beträffande *Fältrittklubbens bana* de representanter för Stockholms stad, som förhandlat med kommissionen rörande det ifrågasatta ekonomiska samarbetet vid uppförandet av det nya kliniska sjukhuset, gjort gällande, att *Fältrittklubbens bana* skulle ur stadens synpunkt vara lämpligare såsom förläggningsplats för ett sjukhus än *Norrbackatomten*. Särskilt hade från deras sida framhållits, att å *Östermalm* icke finnes något sjukhus med poliklinisk verksamhet. Enligt kommissionens mening måste dock det s. k. *Norrbackaområdet* utan tvekan anses såsom det ur olika synpunkter lämpligaste såsom förläggningsplats för ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet. Kommissionen tillstyrker därför för sin del, att den del av ifrågavarande område, som å upprättad karta närmare angivits med heldragen svart linje och i areal innehåller omkring 565,000 kvm., måtte upplåtas för ändamålet. Till stöd härför anför kommissionen:

»Av det föregående framgår, att *Norrbackatomten* ur många synpunkter måste anses fylla de krav, som enligt kommissionens mening böra ställas å en lämplig förläggningsplats för det nya kliniska sjukhuset. Jämväl den s. k. *Fältrittklubbens bana* torde emellertid i vissa hänseenden vara lämplig

för ändamålet. Då ett val skall ske mellan dessa båda tomter, måste självfallet möjligheten att på ett för statsverket ekonomiskt sätt utnyttja den ena eller den andra tomten för sjukhusbygget bliva av väsentlig betydelse.

Den undersökning, som av byggnadsstyrelsen verkställts till utvärderande av lämpligheten att för ifrågavarande ändamål disponera ettdera av dessa tomtområden, ådagalägger, att Norrbackatomten måste ur ekonomisk synpunkt givas ett bestämt företräde framför Fältrittklubbens bana.

Till närmare belysning härav får kommissionen lämna följande sammanfattning av de utredningar, som byggnadsstyrelsen låtit anställa. Härvid bör dock erinras om, att allenast approximativa siffror kunnat erhållas, då helt naturligt mera detaljerade undersökningar rörande kostnaderna icke i detta sammanhang varit möjliga att verkställa. Såsom jämförelsematerial torde de i det följande anförda sifferuppgifterna i allt väsentligt kunna godtagas.

Beträffande *Norrbackaområdet* hava grundläggningkostnaderna för sjukhusets byggnader beräknats till 2,552,000 kronor. Kostnaderna för kulvertar, avloppsledningar, rörgravar, gator samt sprängningsarbeten för planering hava upptagits till 2,276,750 kronor. Om detta område skulle tagas i anspråk för ett sjukhusbygge av den omfattning, som föreslogs av 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga i deras alternativ II, skulle sammanlagda kostnaderna för ifrågavarande arbeten alltså komma att uppgå till 4,828,750 kronor.

Motsvarande kostnader för iordningställandet av *Fältrittklubbens bana jämte angränsande områden* hava angivits, grundläggningkostnaderna till 2,670,000 kronor och kostnaderna för terrassering, transport- och rörkulvertar, rörgravar och avloppsledning till 2,825,000 kronor eller tillhopa 5,495,000 kronor. Förläggandet av ett sjukhus av den omfattning som ovan nämnts till sistberörda områden skulle sålunda kunna beräknas draga omkring 666,000 kronor högre kostnader än om Norrbackatomten utnyttjades för sådant ändamål.

I detta sammanhang har kommissionen ansett det vara av visst intresse att äga kännedom om, hur kostnaderna för det av 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga föreslagna kliniska sjukhusets förläggande å Ladugårdsgårdstomten skulle te sig i förhållande till ovan anförda siffror. Härvid har det dock varit nödvändigt att omräkna de på sin tid lämnade kostnadsuppgifterna för detta sjukhusbygge med hänsyn tagen till nu gällande priser. En ökning av arbetskostnaderna har nämligen under de senaste åren inträtt. För att jämförelsen icke skall bliva missvisande hava sålunda beräkningarna verkställts efter samma grunder, som gällt för de i det föregående lämnade sifferuppgifterna.

Vid en undersökning, som på anmodan av kommissionen företagits inom byggnadsstyrelsen, har det visat sig, att grundläggningkostnaderna för de i Ladugårdsgårdeförslagets alternativ II upptagna byggnaderna enligt numera gällande priser skulle uppgå till 2,245,000 kronor. Kostnaderna för kulvertar, avlopp, rörgravar m. m. hava uppskattats till 2,255,000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för sjukhusets förläggande till den föreslagna Ladugårdsgårdstomten skulle alltså med nuvarande prisnivå uppgå till 4,500,000 kronor. I dessa kostnader hava dock icke inberäknats utgifter för terrasseringsarbeten.

Vid tomtvalet måste hänsyn tagas jämväl till värdet å det markområde, som skall tagas i anspråk för sjukhusbygget. Tomtvärdet å Norrbacka-

området, inberäknat gator m. m., har av byggnadsstyrelsen uppskattats till 16 kronor pr kvm. Då tomten innehåller en areal av omkring 565,000 kvm., skulle tomtvärdet, därest hela området ställdes till sjukhusets disposition, kunna beräknas till 9,040,000 kronor.

Fältrittklubbens bana jämte Östermalms idrottsplats, vilka hava ett ytinnehåll av tillhopa omkring 252,000 kvm., hava åsatts ett tomtvärde av 30 kronor per kvm. Som den s. k. Kattrumpsbacken jämväl måste tagas i anspråk, för den händelse sjukhuset skulle förläggas till ifrågavarande plats, måste även denna tomts värde tagas i beräkning. I sin helhet innehåller Kattrumpsbacken i areal cirka 107,000 kvm. och har tomtmarken värderats till 8 kronor per kvm. Även om allenast en del av detta område skulle behöva användas för sjukhusbygget, torde dock den återstående delen av tomten, utgörande slutningen mot Ugglevikskällan, bliva onyttig och icke kunna exploateras för annat ändamål. Under förutsättning att nu angivna områden, i areal innehållande tillhopa 359,000 kvm., i sin helhet ställdes till förfogande, skulle tomtvärdet kunna uppskattas till sammanlagt $(252,000 \times 30 + 107,000 \times 8)$ 8,416,000 kronor.

Tomtvärdet å Norrbackaområdet skulle sålunda ställa sig 624,000 kronor högre än värdet å Fältrittklubbens bana med angränsande områden. Härvid är emellertid att märka, att Norrbackatomtens ytinnehåll vid denna beräkning upptagits till 565,000 kvm., medan de andra områdena i areal innehålla allenast 359,000 kvm. Skillnaden i ytvidd till Norrbackatomtens favör uppgår till icke mindre än 206,000 kvm. Därest endast en del av Norrbackaområdet skulle tagas i anspråk för sjukhusbygget samt denna del beräknades till samma storlek som de andra områdenas sammanlagda areal eller 359,000 kvm., skulle tomtvärdet å angivna del av Norrbackatomten efter ett pris av 16 kronor per kvm. uppgå till 5,744,000 kronor. Tomtmarken å Norrbackaområdet skulle under denna förutsättning ställa sig 2,672,000 kronor billigare än motsvarande areal å Fältrittklubbens bana jämte angränsande områden.

Med hänsyn till vad den verkställda utredningen givit vid handen kan kommissionen för sin del icke biträda förslaget om att för sjukhusbygget utnyttja den s. k. Fältrittklubbens bana. Såväl ekonomiska skäl som framför allt tomtplatsens otillräckliga ytinnehåll tala häremot. Vidare måste beaktas de svårigheter och det dröjsmål, som skulle uppkomma, innan dispositionsrätt till hela det erforderliga markområdet kunde erhållas. Nödvändigheten av att låta verkställa omfattande utfyllningar å vissa delar av tomten skulle tillika avsevärt fördröja sjukhusbyggets igångsättande.

Vid sådant förhållande har kommissionen utan tvekan kunnat träffa sitt val av förläggningsplats för det nya sjukhuset. Ur alla synpunkter synes det s. k. Norrbackaområdet vara lämpligt att utnyttja för nu ifrågavarande ändamål. Då det å nämnda karta med streckad svart linje utmärkta område, utgörande del av Solna komministersboställe och innehållande i areal omkring 43,000 kvm. i en framtid torde kunna tagas i anspråk för utvidgning av sjukhusområdet, synes berörda fastighet icke böra utnyttjas för annat ändamål än det nuvarande utan att undersökning verkställas om lämpligheten och nödvändigheten av att jämväl detta område ställas till det kliniska sjukhusets och karolinska institutets disposition.»

I en den 26 februari 1927 dagtecknad skrivelse har sedermera sjukhuskommissionen anfört följande.

Vid tidpunkten för avlämnande till Kungl. Maj:t av sjukhuskommissionens betänkande hade vissa av kommissionen hos byggnadsstyrelsen begärda utredningar rörande kostnaderna för grundläggnings- och terrasseringsarbeten m. m. vid eventuell förläggning av det nya sjukhuset å Norrbackaområdet, respektive Fältrittklubbens bana jämte angränsande områden ännu icke hunnit helt slutföras. Med hänsyn till att kommissionens utlåtande rörande förläggningsplatsen för sjukhuset skulle snarast möjligt avgivas, ansåg kommissionen sig emellertid icke kunna avvakta dessa utredningars definitiva avslutande. Med skrivelse den 18 februari 1927 har byggnadsstyrelsen här efter till kommissionen inkommit med slutresultatet av den begärda utredningen, innefattande två av kaptenen Wiborgh upprättade promemorior ävensom byggnadsstyrelsens eget utlåtande.

Innehållet i dessa handlingar föranleder emellertid icke någon förändring i fråga om den ståndpunkt kommissionen intagit i sitt betänkande angående val av förläggningsplats för det nya kliniska sjukhuset.

I byggnadsstyrelsens, av sjukhuskommissionen omnämnda utlåtande anföres bland annat:

Byggnads-
styrelsen den
18 februari
1927.

Som slutresultat av den verkställda ytterligare utredningen framgår, att enligt numera gällande arbetspriser sammanlagda kostnaderna för byggnadsgrunder, kulvertar, rörgravar, avloppsledningar utom sjukhusområdet samt terrasseringsarbeten vid sjukhusets förläggning till de olika områdena uppskattats till följande belopp.

Ladugårdsgärdet	kronor 4,950,000:—
Norrbackaområdet	» 5,280,000:—
Fältrittklubbens bana etc.	» 5,495,000:—

Differenserna mellan kostnaderna för dessa arbeten vid ifrågavarande förläggningsplatser hava således visat sig vara avsevärt mindre än som framgått av de siffror, vilka varit tillgängliga vid ett tidigare stadium av utredningarna, och då dessa kostnadsskillnader utgöra endast en obetydlig del av totalkostnaden för sjukhusanläggningen i dess helhet, synas desamma icke böra tillmätas alltför stor betydelse vid sidan av de förhållanden i övrigt, som måste tagas i betraktande vid bedömandet av de föreslagna förläggningsområdenas större eller mindre lämplighet.

I utlåtande den 3 mars 1927 anför byggnadsstyrelsen, bland annat, att om en effektiv koncentration åvägabringas i själva anläggningen, enligt byggnadsstyrelsens uppfattning Norrbackaområdet synes kunna lämpa sig för ifrågavarande ändamål och lämna erforderligt utrymme jämväl för erforderliga utvidgningar under den närmare framtiden.

Byggnads-
styrelsen den
3 mars 1927.

Departementschefen förklarar, att han ingalunda vill förneka, att befogade erinringar kunna göras mot det såsom förläggningsplats för det nya sjukhuset föreslagna Norrbackaområdets lämplighet, men beträffande sagda område och Fältrittklubbens bana — såsom ärendet nu närmast föreläge, stode valet mellan dessa båda områden — hade han vid prövning av olika på frågan inverkan omständigheter, såvitt desamma nu låte bedöma sig, fun-

Departement-
schefen.

nit övervägande skäl tala för Norrbackaområdet. Han ansåge därför, att riksdagens yttrande borde inhämtas, huruvida riksdagen medgäve detta områdes disponerande till tomt för nytt kliniskt sjukhus och nya lokaler för karolinska institutet. Ett dylikt medgivande skulle naturligen icke ha karaktären av ett definitivt ställningstagande i frågan under alla förhållanden utan endast innebära ett preliminärt beslut, varigenom utgångspunkt erhöles för fortsatt utredning av ärendet och blivande förhandlingar med Stockholms stad och län. Tomtens framtida upplåtande för ändamålet skulle följaktligen bli beroende av att med vederbörande träffades sådan överenskommelse i fråga om samarbete vid uppförandet och drivandet av sjukhuset, som kunde finnas förenlig med statens intressen.

*Utskottets
yttrande.*

Av de områden, som ifrågasatts såsom förläggningsplats för det nya kliniska sjukhuset, torde det s. k. Norrbackaområdet — såvitt den nu föreliggande utredningen giver vid handen — enligt utskottets mening erbjuda de största fördelarna. Visserligen kunna jämväl mot detta område ur åtskilliga synpunkter erinringar göras, men å andra sidan har vad sjukhuskommissionen anfört till förmån för sitt förslag syntts utskottet vara så tungt vägande, att utskottet icke tvekat förorda, att det av Kungl. Maj:t begärda medgivandet till områdets upplåtande för uppförande av ett nytt kliniskt sjukhus av riksdagen lämnas. Härvid förutsätter emellertid utskottet att, innan andra åtgärder vidtagas för områdets tagande i anspråk för det avsedda ändamålet än uppgörande av ritningar och kostnadsberäkningar, preliminära överenskommelser träffas i fråga om samarbete mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län vid uppförandet och drivandet av det nya sjukhuset.

*Ombyggnads-
arbeten å nu-
varande
serafimerlasa-
rettet.*

Kommissionen har vidare behandlat frågan om ombyggnadsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet och anför härom huvudsakligen följande.

*Sjukhuskom-
missionen.*

I fråga om serafimerlasarettets modernisering säger sjukhuskommissionen sig hava kommit till den uppfattningen, att serafimerlasarettet icke bör i samband med det nya sjukhusets iordningställande nedläggas utan bibehållas såsom sjukhus under en tidrymd av 25 å 30 år. För att lasarettet under denna tid skall kunna fylla sin uppgift i sjukvårdens tjänst och dessutom tillsvidare tjäna såsom särskilt undervisningssjukhus måste emellertid med det snaraste vissa ganska omfattande ändrings- och förbättringsarbeten komma till stånd. Den redogörelse, som i det föregående av kommissionen lämnats för de lokala förhållandena vid lasarettet, giver enligt kommissionens mening klart vid handen, att det är ofrånkomligt att verkställa de ifrågasatta arbetena, för att lasarettets verksamhet skall kunna nöjaktigt uppehållas. De brister, som vidlåda lasarettets lokaler, synas kommissionen så framträdande, att ett snabbt avhjälpande av dem måste anses vara ett allmänt intresse av största vikt.

Det av 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga senast framlagda förslaget om utförande av ändringsarbeten å lasarettet till en beräknad kostnad av

615,200 kronor var framlagt under förutsättning att lasarettets livslängd bleve begränsad till byggnadstiden för det nya sjukhuset. Då kommissionen utgår från att lasarettet bör bibehållas jämväl ett eller annat årtionde därefter, anser kommissionen nämnda förslag vara otillräckligt och föreslår i stället vidtagande av de mera genomgripande förändringar och förbättringar av lasarettets lokaler, som föreslagits av sjukhusbyggnadssakkunniga i deras skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 januari 1925, dock med vissa av lasarettets direktions uti skrivelse den 6 december 1926 förordade smärre jämkningar. Kostnaderna för lasarettets modernisering i enlighet härmed beräknas med de högre priser, som numera gälla, komma att belöpa sig till 3,199,700 kronor.

I fråga om sättet för anskaffande av medel för bestridande av dessa kostnader har kommissionen haft tre alternativa förslag under omprövning (sid. 62 och 63). Kommissionen har för sin del funnit starka skäl tala för förslaget enligt alt. III, enligt vilket hela det för ombyggnadsarbetenas verkställande erforderliga beloppet, 3,199,700 kronor, skulle av serafimerlasarettet upplånas mot inteckning i lasarettstomten samt lånebeloppet sedermera genom höjning av vårdavgifterna förräntas och avamorteras under en tidrymd av minst trettio år. Om den del av beloppet, som avsetts för inrättande å kirurgiska kliniken av en avdelning för enskilda rum eller 138,700 kronor, täcktes genom ett särskilt tillägg i avgiften för vård å dessa rum, skulle återstående belopp, 3,061,000 kronor, kunna avamorteras under trettio års tid, om avgiften per vård dag höjdes med omkring 1 krona 20 öre.

Direktionen över serafimerlasarettet, som den 26 februari 1927 yttrat sig i ärendet, anför rörande sjukhuskommissionens förslag i fråga om anskaffande av medel för bestridande av ombyggnadsarbetena huvudsakligen följande.

Under inga förhållanden bör ett lån upptagas utan att för lasarettet trygghet finnes att kunna uppfylla de finansiella förpliktelser, lasarettet därigenom iklädes.

Enligt vad direktionen inhämtat torde svårighet ej möta att mot den erbjudna säkerheten erhålla ett lån till det av kommissionen förordade beloppet. Förräntning och amortering av den del därav, som avses till inredning av ett antal enskilda rum å lasarettets kirurgiska klinik, böra kunna ske genom föreslagen höjning av sjukvårdsavgifterna å dessa rum. Motsvarande utgift för den återstående, väsentliga delen av lånet torde kunna beräknas till omkring 200,000 kronor per år eller, fördelat på 165,000 sannolika vård dagar, omkring 1 krona 20 öre per vård dag.

Bidrag till täckande av denna betydande årliga utgift kan lasarettet ej förvänta annat än från Stockholms stad och län samt från staten. Lasarettets avtal med staden om vård av stadens sjuka gäller endast under detta år. Vid förlängning av avtalet lär, enligt vad inhämtats, staden ej kunna förväntas vilja deltaga i annuitetskostnader för andra än sådana medellösa sjuka, för vilka staden enligt nu gällande avtal är ansvarig. Antalet vård dagar för dylika sjuka uppgick exempelvis under sista budgetåret 1925—1926 till 28,211. Efter en beräknad kostnad för vård dag av 1 krona 20 öre uppgår den del av annuiteten lasarettet för nämnda år kunnat erhålla av staden, till 33,853 kronor.

Kontrakt om vård å serafimerlasarettet av sjuka från Stockholms län gäller intill tre år efter det någondera parten uppsagt detsamma. Lasarettet tillhandahåller i mån av behov 100 sängar. Ersättning utgår med den för varje år beräknade verkliga sjukvårdskostnaden å lasarettet, med iakttagande att, bland annat, ny- och ombyggnadsutgifter icke medräknas i sjukvårdskostnaden, och att i avseende å fyrtio av de sängar, som äro tagna i anspråk i kostnaden icke heller inberäknas utgifterna för fastigheternas underhåll och onera. På grund av dessa bestämmelser lär, enligt vad direktionen inhämtat, landstinget icke vara villigt att för de fyrtio sängarna vidkännas någon utgift för ifrågasatta ändringsarbeten. Däremot torde lasarettet för övriga å länets ackord under året belagda vårdplatser kunna påräkna därå belöpande andel i utgifterna för länet. Den summa, som på denna grund under det som exempel tagna budgetåret 1925—1926 skulle tillfallit lasarettet, uppgår till 9,241 kronor. Efter avdrag av vad med tillämpning av beläggningen nämnda år skolat gäldas av Stockholms stad och län återstår av annuitetsbeloppet omkring 157,000 kronor. Till betalning av denna del av årslikviden, som givetvis är utsatt för variationer, saknar lasarettet egna medel. För att kunna upptaga det ifrågasatta lånet måste lasarettet kunna påräkna att av staten erhålla härför erforderligt bidrag. Därest framdeles för lasarettet förmånligare villkor än de nu gällande skulle kunna erhållas för vård av sjuka från vare sig Stockholms stad och län eller andra län, kommer givetvis bidraget från staten att i motsvarande grad minskas.

Departementschefen.

Departementschefen framhåller, att det måste anses som en tvingande nödvändighet att de föreslagna ombyggnadsarbetena med det allra snaraste verkställas. Förhållandena i avseende på lasarettets lokaler vore nämligen i flera hänseenden sådana, att ombyggnads- och moderniseringsarbeten ej längre utan allvarligt men för sjukvården och undervisningen kunna undanskjutas.

Beträffande omfattningen av dessa arbeten hade sjukhuskommissionen, med avvikelse från det för 1926 års riksdag framlagda förslaget, i huvudsak förordat det av 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga uppgjorda, mera omfattande ombyggnadsförslaget, detta med hänsyn till att lasarettet, enligt kommissionens förslag, skulle såsom sådant fungera icke blott under tiden för det nya kliniska sjukhusets uppförande utan därutöver för en avsevärd tid framåt. Ehuru departementschefen med hänsyn till sjukhusfrågans allmänna läge måste hysa vissa betänkligheter att nu gå in för det mera omfattande ombyggnadsförslaget, hade han likväl i betraktande av den utgångspunkt sjukhuskommissionen uppställt i förevarande hänseende och vilken han funnit sig böra godtaga låtit sin tveksamhet i detta avseende vika.

Vad angår sättet för bestridande av de till 3,199,700 kronor eller i runt tal 3,200,000 kronor uppskattade kostnaderna för ombyggnadsarbetena avsluter departementschefen sig till det av kommissionen förordade, såsom alternativ III betecknade förslaget.

Innebörden av detta kommissionens förslag till finansiering av ombyggnads- och ändringsarbetena synes enligt departementschefens mening icke vara

fullt klar. Givetvis låge det närmast till hands att i likhet med en del av de i ärendet hörda myndigheterna tolka detsamma såsom åsyftande en höjning av legosängsavgifterna. En dylik anordning hade emellertid mött en bestämd gensaga från Stockholms stads sida och stadens ståndpunkt härutinnan vore grundad på den principiella uppfattningen att legosängsavgifterna vid serafimerlasarettet borde bestämmas till samma belopp som vid stadens egna sjukhus. Även ur undervisningsintressets synpunkt funne departementschefen att en höjning av legosängsavgifterna vid serafimerlasarettet borde undvikas, enär densamma med allt skäl kunde befaras medföra en för den kliniska undervisningen menlig nedgång av antalet patienter å lasarettet i det att de sjuka hellre sökte sig till stadens sjukhus med deras lägre avgifter. Under sådana förhållanden torde enligt departementschefens mening ej återstå annan utväg än att för lånets förräntande och amortering erforderliga medel i likhet med övriga överskjutande kostnader bestredes av Stockholms stad och län samt staten under form av ökade bidrag till vårdkostnaderna. Vad in-teckningsbeloppet anginge hade det framhållits att detsamma vore högt i förhållande till det nuvarande taxeringsvärdet, men såsom statskontoret uttalat torde det ej möta hinder att få de ifrågasatta in-teckningarna belånade mot lägsta in-teckningsränta. Även om sålunda från denna synpunkt någon befogad anledning till tveksamhet icke torde kunna anses föreligga, kunde givetvis från andra synpunkter betänkligheter resas mot den ifrågasatta finansplanen, främst med hänsyn till in-teckningsbeloppets storlek i förhållande till fastighetens taxeringsvärde och till storleken av den amorteringssumma, som under en följd av år komme att tynga lasarettets ekonomi. Departementschefen hade emellertid av vad i ärendet förekommit icke funnit sådana omständigheter vara förebragta, som kunde föranleda honom att motsätta sig sjukhuskommissionens förslag även i denna del. Vid bifall till ifrågavarande förslag skulle det belopp, som av 1926 års riksdag beviljats för då avsedda ombyggnadsarbeten, icke komma till användning.

Då emellertid förverkligandet av berörda förslag rörande kostnadernas bestridande skulle för statsverket medföra en betydande kostnad — av lasarettsdirektionen med hänsyn till nu gällande avtal med Stockholms stad och Stockholms län uppskattad till 157,000 kronor årligen — torde, anför departementschefen vidare, i enlighet med statskontorets förslag riksdagens yttrande i ärendet böra inhämtas, innan medgivande lämnades till lånets upptagande.

I detta sammanhang — anför departementschefen slutligen — torde jämväl böra beaktas, vad direktionen påpekat rörande saknaden av kontroll å kostnadsberäkningarna ävensom beträffande behovet av ytterligare utrustning för lasarettet. Vidare torde böra framhållas att, för den händelse nuvarande serafimerlasarettet ej skulle komma att fortbestå den tid, som avsetts för lånets amorterande eller 30 år, utan före utgången av sagda tid upphöra, statsverket givetvis icke vore ansvarigt för betalningen av vad som då återstode oguldet av lånet.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet har av den föreliggande utredningen övertygats om nödvändigheten av att vissa ändrings- och reparationsarbeten vid serafimerlasarettet komma till utförande och med hänsyn till att, enligt planen för det nya sjukhusets utbyggande, serafimerlasarettet skulle fortbestå såsom sjukhus under en avsevärd tid framåt, har utskottet ej heller något att erinra mot den omfattning som givits åt ombyggnadsarbetena enligt Kungl. Maj:ts förslag. Beträffande frågan om anskaffande av medel till bestridandet av kostnaderna för ombyggnaden har utskottet jämväl härutinnan ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Till vad i övrigt i denna fråga från departementschefens sida anförts, vill utskottet ansluta sig, därvid emellertid utskottet förutsätter, att icke några arbeten för nu ifrågavarande ombyggnad påbörjas innan överenskommelse träffats med Stockholms stad och Stockholms län rörande stadens respektive länets deltagande i de kostnader som av ombyggnadsarbetena föranledas.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer alltså utskottet

att riksdagen må medgiva,

a) att det s. k. Norrbackaområdet, bestående av del av den Karlbergs kungsgård tillhöriga s. k. Solnaskogen ävensom kronolägenheterna Stenbrottet nr 1, Falkenärsbostället och Fogdevreten nr 1 i Solna socken och i areal innehållande omkring 559,000 kvm., må med den huvudsakliga sträckning, som utmärkts å i ärendet företedd karta, upplåtas till förläggningsplats för uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm och nya lokaler för karolinska institutet under förutsättning, att i fråga om samarbete mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län vid uppförandet och drifvet av sjukhuset träffas överenskommelser, som kunna av Kungl. Maj:t och riksdagen godkännas.

b) att till bestridande av kostnaderna för ombyggnadsarbeten å nuvarande serafimerlasarettet i huvudsaklig överensstämmelse med förslag, som avgivits av direktionen över lasarettet i skrivelse till sjukhuskommissionen den 6 december 1926, må upptagas ett lån å högst 3,200,000 kronor, att amorteras under högst 30 år, mot säkerhet av inteckning i lasarettets fastighet nr 8 i kvarteret Pilträdet i Stockholms stad, ävensom att fastigheten må för ändamålet intecknas, utöver redan beviljade inteckningar å tillhoppa 250,000 kronor, för ett sammanlagt belopp av högst 2,950,000 kronor, jämte ränta.

Stockholm den 6 maj 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *A. F. Vennersten*, *Oscar Olsson*, *J. L. Widell*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. Bergqvist*, *A. Pers*, *J. G. Waller*, *E. A. Hallin* och *D. A. Petren*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund*, *C. R. Jansson* i Falun, *P. Nilsson* i Bonarp, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *P. M. Olsson* i Blädinge, *B. F:son Holmgren*, *O. Nilsson* i Örebro, *J. Olofsson* i Digernäs och *O. Andersson* i Höör.

Reservation

av herr *Nilsson* i Malmö, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts framställning i vad densamma avser upplåtande av det s. k. Norrbackaområdet till förläggningsplats för ett nytt kliniskt sjukhus och nya lokaler för karolinska institutet.
